

Halászy Jenő

1955 FEB 3

1955. február 13.: Tíz éve

244

Legnagyobbrészt kiégett falak meredeztek a Dunára. A főkaputól a volt Közraktár térig húzódó déli-szárny a pincéig volt lerobbantva. Ha akkor valaki megállt a jelenlegi étterem helyén, felnézve az eget láthatta. Csupán az északi-szárnyban állítottak helyre egy-két termet, melyben a vámfahatóság működött. Siralmas képet nyújtott a hajdani palota, de mégis nagy reménnyel kecsesgettett. Lesz itt még „kacsalábon forgó kastély”, gondolták a tervezők, csak akarni kell! És akarabban nem volt hiány.

Hazafelé menet, az a néhány ember, aki megnézte az épület romjait, arról beszélgetett, hogyha ma Ybl élne, bizonyára jölesne tudnia, hogy alkotásához méltó intézményt akarnak megvalósítani: egyetemet építeni. 1949 októberében megszületett a terv.

Megkezdődik az építkezés

Az Iparterv V., VII. emeletén, nagy mérnöki rajzasztal előtt, őszhajú emberrel beszélgetek. Itt dolgozik most Halászy Jenő, egyetemünk tervezője, 1949-ben, mint a Középülettervező V. mérnökét, őt bízták meg azzal, hogy a tervezés munkáját vezesse.

— Úgy emlékszem — mondja Halászy elvtárs — hogy 1949. október 20-án voltam Nagy Tamás elvtárral a Fővámot megnézni. Tudtam, hogy a

— November 3-án az Országos Tervhivatal egyik ülésén elfogadták a tervvázlatot. Mindössze négy napra rá, a részletes tervek kidolgozásával egyidőben, a helyszínen állománymegőrző munkálatokat végző ORLAK Vállalat már hozzá is kezdett a munkálatokhoz.

(Nem vagyok építész, de annvit értek az építkezéshez, hogy a tervrajzok elkészítése nagyrészt megelőzi a kivitelezési munkálatokat.)

— Előbb nem a tervrajzok készültek el? — kérdezem.

— A tervezés és kivitelezés, mondhatni, egyidőben folyt. Amikor az ORLAK munkához fogott, már nagyrészt tudtam, hogy mit akarok. Így bőven tudunk nekik munkát adni. De nem maradt le a tervezés sem. 1949-ben a Középülettervező 12 dolgozója vezetésem alatt a helyszínen nyitott irodát. Egy-két termet rendbehoztunk és azokban üttünk tábort.

— A tervek elkészítését mikorra sikerült befejezni?

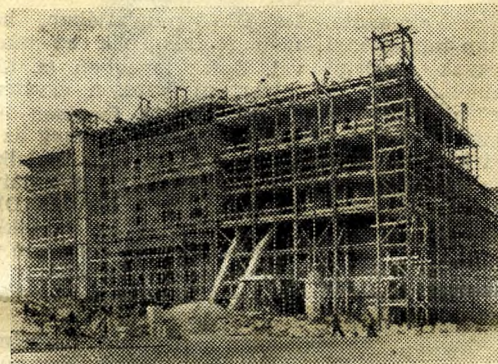
Halászy elvtárs, az ősz tervező, akinek szeméből még ma is látom a pár év előtti munka izgalmát és egyben élményeit is, elsősorban munkatársaira emlékezik.

— Kévs annyi remek emberrel dolgoztam életemben, mint az Önök egyetemén. Bármit kértem, megtették. Volt olyan eset, amikor öt nap alatt kellett a lépcsőházakat újratervezni. Nem ismeretek akadályt.

Olyan emberek voltak, akik nem egyszer éjleleken keresztül terveztek, alakították a már meglévő elképzeléseket. Az ő áldozatkész munkájuk eredményeként 1950. április elejére elkészült az összes terv és a teljes költségvetés.

Már számtalanszor láttam egyetemünk épületét. Mindig nagyon tetszett, de most, hogy a régi építőkre emlékezünk, képzeletben még nagyobb színben tűnik fel. Ülünk a kényelmes pad-sorokban és nem képzeljük, hogy mennyi akarat, mennyi küzdés és odaadó lelkes emberi szív hozta létre ezt az alkotást.

A percek egyre gyorsabban telnek és Halászy elvtárs szavaiból mindjobbán megismerem az írás történetét, mely szépségében magával a művel vetekszik. Tudjuk, hogy az építés folyamán nem mehetett minden a lehető legnagyobb rendben. De most, mikor már a visszaemlékezésnél tartunk, az emlékek megszépülnek és még a legnehezebb pillanatokra is csak boldog mosollyal lehet emlékezni.

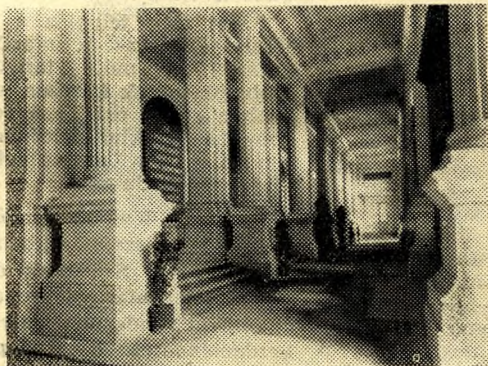

munka sürgős, ezért szombatról-hétfőre elkészítettem a vázlatot.

— Hogyan indult meg az építkezés?

Milyen feladatok álltak az építők előtt?

A volt Fővám-palota művészeti stílusát Ybl eklektikus olasz reneszánszban tervezte meg. Ez azt jelenti, hogy a forma a reneszánsz díszítési és stílus megoldási munkáit követi, azonban helyt

ad a nem reneszánsz stílusú mintáknak is. Ezen kívül az épületen Ybl egyéni tervezése is megtalálható, mint pl. a félköríves ablak, középen kis görögös oszloppal (az utcáról a felemeleten látható). Így tehát az egész épület műemlék, melyen belül külön műemléké nyilvánították a főbejáraton belüli oszlopos, római mozaikkal kirakott előcsarnokot, valamint az öntöttvas lámpákkal ellátott díszlépcsőt.

Mindebből a felbecsülhetetlen értékű műemlékből a fasiszta pusztítás csak kiégett falakat és hiányos romtöredékeket hagyott hátra. Az építőkre várt az a feladat, hogy a megmaradt töredékből következtessenek az egészre és így építsék fel az új palotát.

— Azt szerettem volna elérni — mondja Halászy elvtárs —, hogyha Ybl Miklós ma föltámadna, legalább ne vágna pofon azért, amit művével tettem.

Természetes, hogy mindezeket kívül alapvető feladatként állt az építők előtt, hogy korszerű, minden igénynek megfelelő egyetemet létesítsenek, mely egymagában is méltóképpen fejezze ki a magyar nép nagy újjáépítési eredményeit és a kultúra iránti áldozatkészségét.

Az Ybl-féle tervezésben a mai aula helyét, középen oszlopokkal elválasztott két nyitott díszudvar foglalta el. Teljesen más irányú elrendezést mutattak a lépcsőházak is. Már azelőtt is megvolt a díszlépcső, valamint a Dunapartra és a Sőház utcára néző folyosókon 2-2 lépcsőház. Mindezt át kellett alakítani. Az Egyetemnek szüksége volt elsősorban nagy befogadóképességű előadótermekre, a réginel tágasabb folyosókra, nagyméretű étteremre, könyvtárra és még nagyon sok speciális célt szolgáló helyiségre. Továbbá szükség volt egy olyan nagyobb csarnokra is, amely rendezvények alkalmából nagyszámú közönséget képes befogadni.

Eleinte arra számítottak, hogy a díszlépcsőt sikerül felvinni a harmadik emeletig (az építők szerint második emelet). Azonban a Műemlékek Országos Bizottsága ehhez nem járult hozzá. A régi lépcsőházak visszaállításra nem oldotta volna meg a problémát: nem biztosította volna a hallgatók gyors feljárási lehetőségeit a harmadik emeletre. Megszületett a terv és nyomában a megvalósítás: az ötkarú lépcsőház (büfé mellett), mely izlésségével kellőképp veszi ki részét az egyetemi általános szépségéből. A Dunapartra néző folyosón a két lépcsőházat bevilágítóvá alakították át, a Sőház utcára néző folyosón a lépcsőházakat kijebb helyezték, így lehetőség nyílt nagy előadótermek tervezésére.

szabadult fel hazánk fővárosa, Budapest

Nagy gondot okozott az aula megteremtése is, mert ha a két díszudvar továbbra is két részben marad meg, akkor egyik rész sem lett volna

elég, nagyszámú közönség befogadására. A két részt középen elválasztó 4 oszlopot el kellett távolítani, ezek azonban a felettük lévő kereszt-

legnagyobb problémánk, hogy a padlózat emelkedésével a terem magassága állandóan csökken. A felső szinten a legkisebb a magasság, így itt a hang megreked és hangörvény keletkezett volna. Lohr Ferenc hangmérnök barátom sietett segítségemre. Olyan fadóbozokat tervezett, melyek egyik oldalát viaszosvászonnal vonta be, belsejükbe pedig párnát helyezett. Több dobozt együttesen, gumitengelyen építettünk a falba.

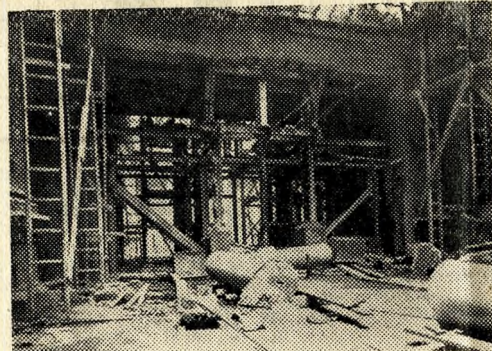
— Hogyan működik ez a szerkezet?

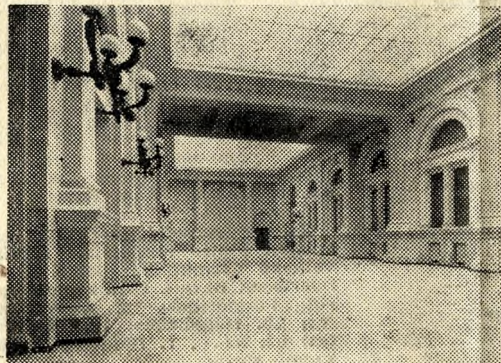
— Először magam is azt hittem, hogy a viaszosvászonn jelentősége a döntő, de Lohr barátom elmagyarázta, hogy a hangelnyelést a párnák végzik. Ezáltal az előadóval szemben lévő felületekről nem indul ki visszhang és nem keletkezhet hangörvény sem.

Beszélgetés közben az újjáépítésről készült képeket tartalmazó albumot lapozgatjuk. Látom, hogy Halászy elvtárs az éttermet keresi, de sajnos az albumban az étteremről nincs felvételünk.

— Kár, hogy nem csinálták képet az étteremről — mondja. — Az is nagyon nehéz feladat volt. On biztosan ismeri az éttermet és el tudja képzelni, mit jelentett egy ekkora területet biztosítani. Az étterem fölött hatalmas épületrészt

folyosót tartották. Így az oszlopok helyett hatalmas acélídomot helyeztek el. Ez a munka az épít-

kezés egyik legnehezebb szakaszát jelentette, úgyhogy csak a végefelé mertek hozzákezelni.

Bonyolult kérdés

— Sokat törtünk a fejünket az előadótermek akusztikáján is. — emlékezik vissza Halászy elvtárs. — Ma már az akusztika tudománya olyan fejlett, hogy külön lehet beszédre, zenére és énekre tervezni. Az Önök termei kimondottan csak beszédre jók. Ezzel kapcsolatban az volt a

részéről megjelent Gerő Ernő és Vas Zoltán. Itt volt a politikai, társadalmi és tudományos élet számos képviselője. De eljöttek az építők is, ter-

van, melynek összes csöveit, vezetékeit, lefolyóit máshova kellett elvezetnünk, nehogy az éttermet elcsúfítsuk. De a tornaterem tervezésében is megizzadtam. Nagy elvtárs az utolsó pillanatban szólt, hogy tornaterem is kell. Tervezem én azt mindenhova, a padlástól egészen lefelé, míg végül ott kapott helyet, ahol jelenleg van. Szerettem volna magasabbra építeni, de mar nem sikerült. Ugyancsak nagyon bánt a hídfelőli sarkon lévő lemélyítés is

— Ez hogy történt?

Valamit ásnak!

— Az egyik nap azt veszem észre, hogy az épület észak-nyugati sarka mellett emberek ásnak. Mikor szörnyülködve megkérdeztem, mit csinálnak, azt mondták, hogy a villamos alagútját ássák. Tervrajzuk szerint közvetlen az egyetem mellett 4 és fél méterre kellett volna leásniuk. Ez a szakadék az épület külső szépséget teljesen megzavarta volna. Tervet készítettem, amely szerint az alagút munkálatait egész másképp rendeztem volna el. Nagy kár, hogy a már befektetett összegek miatt a tervet nem lehetett kivitelezni. Megmaradt tehát az a lemélyítés, ami ma is látható, de annyit azért elértem, hogy nem 4½ méter.

Bár a külső falak megmaradtak, azt még sem lehet mondani, hogy teljes épségben. Sokhelyütt lyukak voltak, a szobrok és oszlopok jelentős része elpusztult. Az oszlopokat még csak könnyen meg lehetett rajzolni, de a szobrokkal már több baj volt. A főkapu feletti 10 szobor megmaradt, azonban a volt Közraktár téri és az északi oldal 6—6 szobra teljesen lerombolódott. Azt, hogy ma mégis a régi stílusban állnak, annak köszönhetjük, hogy sikerült egy 1874-es fényképet szereznem, mely az épületet ábrázolta. Ezt a fényképet azután felmagyították és a szobrászok most már körülbelül a régi formákat tudták megalkotni.

Nem két órát, hanem napokon keresztül beszélgethettünk volna az egyetem születéséről, mégsem tudhattam volna meg mindent. Az elmondottakból csupán következtetni tudok az emberek nagyszerű, ragyogó munkájára. Másfél év után már a befejező munkálatokat végezték és az alványok között megjelentek az első beköltözők.

Költözködés

Az építkezésen önkéntes közgazdász hallgatók is dolgoztak. Munkájukkal bizonyos mértékig nagyobb lendületet adtak az építkezésnek, hiszen ők voltak azok, akiknek mindig már tegnap kellett volna a palota, sem mint holnap.

Még folyt az építkezés, amikor már az 1950/51-es tanév II. félévét az új egyetemen kezdték el. Gyakran megesezt, hogy az egyik szemináriumot a másiktól csak néhány tégla és egy-két malteros vödör választotta

el. Az ajtókon még nem voltak számok, a sok állvány között alig lehetett eligazodni és mégis mindenki csodálkozva állt meg az épületben. Érezték, hogy felbecsülhetetlenül sokat kaptak.

A Szerb utcából először az egyes tanszékek költöztek át. Az évfolyam-előadásokra az előadótermek februárra már elkészültek. Egyidőben folyt a költözködés és tanítás, valamint az építkezés.

A félév végére az építkezés közvetlenül a befejezése előtt

állott, ugyanakkor az átköltözés is nagyrészt befejeződött. A régi, hányatott életű irodáink, osztályaink gvönyörű, tervezett bútorral ellátott szobákban foglaltak helyet. A megelegedés általános volt, az öröm nem került el senkit sem. Ami álom volt, valóság lett, ami rom volt, a palotává változott. És ebben a palotában most már szabad szárnyakon kezdhetette meg működését a Közgazdaságtudományi Egyetem.

vezők, kivitelezők, mérnökök és fizikai dolgozók egyaránt. Eljöttek, mert minden tudásukat, mondhatni a szívüket adták az új palotába. Látni akarták az avatást, a fényárban úszó aulat és titkon azt remélték, hogy talán kapnak néhány jó szót, némi elismerést ezért a heroikus munkáért.

Azonban hiába szólt föl legalább öt szónok, az építőkről valahogy megfeledkeztek. Névszerint nem emeltek ki senkit, nem mondtak köszönetet és még a minisztereket sem az kalauzolta, aki az egyetemet tervezte, hanem mások.

Úgy illett volna, hogy az építkezés vezetőit legalább bemutassák az itt megjelent vendégeknek. Erről azonban már elkéstek. A jogosan neheztelő építészek még az ünnepség befejezése előtt hazamentek. Nem tudom, hogy egyetemünk vezetői valahogy helyrehozták-e már ezt a hibát, de szó nélkül nem lehet elmenni a tények fölött.

Nem engedhetjük meg magunknak, hogy kéllőképpen ne méltányoljuk az építők áldozatkészségét, hiszen bizonyos, hogyha annak idején ők sem méltányolták volna a mi munkánkat, akkor ma az egyetem egészen más képp nézne ki.

A mi hálánk a megbecsülés és a tisztelet

Szerkesztőségünkben úgy terveztük, hogy a cikk mellé közöljük Ybl Miklós, az építő és Halászy Jenő, az újjáépítő arcképét. Azonban Halászy elvtárs a következő szavakkal utasította el kívánságunkat:

— Arra kérem, hogy az én képem helyett helyezzenek el egy képpel többet az egyetemről, mert munkám úgy is többet árul el rólam, mint az arcképem.

Nem hagytam annyiban és előadtam, hogy Ybl Miklós képével hoznánk a tervező arcképét.

— Így kérem, méginkább kinosan érezném magamat. Az építkezés folyamán annyira megismerem Ybl művészetét és olyan nagyra tartom őt, aki mellett én jelentéktelen vagyok — mondta szerényen Halászy elvtárs.

Másfél éve járok az egyetemre, számtalanszor hallottam már, hogy meg kell becsülnünk az egyetemet, a szép iskola lelkesítsen a jobb tanulásra. De még soha senkitől nem hallottam, hogy az egyetem olasz-renezzánsz stílusban van építve és még soha nem hallottam az építőkről sem.

Álljon itt Halászy Jenő neve, akinek fényképe helyett egyre jobban ismerkedünk meg munkájával, egyetemünkkel.

Örökké emlékezzünk a munka közben elhunyt kiváló tervezőre, Müller Miksára, az építők kedves Maxim barátjára. Korán bekövetkezett haláláig ő volt a helyettes tervező és egészségét sem kímélve harcolt a minél jobb munkáért.

Ne felejtjük el Kirschner Józsefet sem, aki az ORLAK részéről vezette a munkát. Művük tanulmányozásával bizonyítsuk be, hogy olyan emberek szeretnének válni, mint ők. De emlékezzünk a fizikai dolgozókra is és szeressük meg az épület minden egyes alkotóját, mert ők is szerettek minket! Ezt alkotásuk bizonyítja.

1955. februárjával ötödik évébe lépünk annak a nevezetes napnak, hogy új egyetemünkön a tanítás megkezdődött. 1951-ben a magyar köz-

gazdaságtudomány felvirágoztatásának jelentős szakaszához érkezünk. Reánk vár az a feladat, hogy hallgatóinkkal és az érdeklődőkkel megismeressük egyetemünk múltját, melyet nagymértékben elősegítene az Egyetemünk Története házi kiállítás. Ezen kívül

javasoljuk, hogy Ybl Miklós, valamint az újjáépítők nevét márványtáblára véssük föl és az épület bejáratánál helyezzük el.

Ifjúságunk ismerje meg azt a küzdelmet, melyet érte és általa közgazdaságunk fejlődéséért legjobb barátaink tettek. Ismerje meg és azzal fejezze ki köszönetét, hogy bebizonyítsa: a mai ifjúság megérdemli, hogy harcoljanak érte, mert az áldozatos munka örökéből tud jövőt formálni fegyvert alkotni.